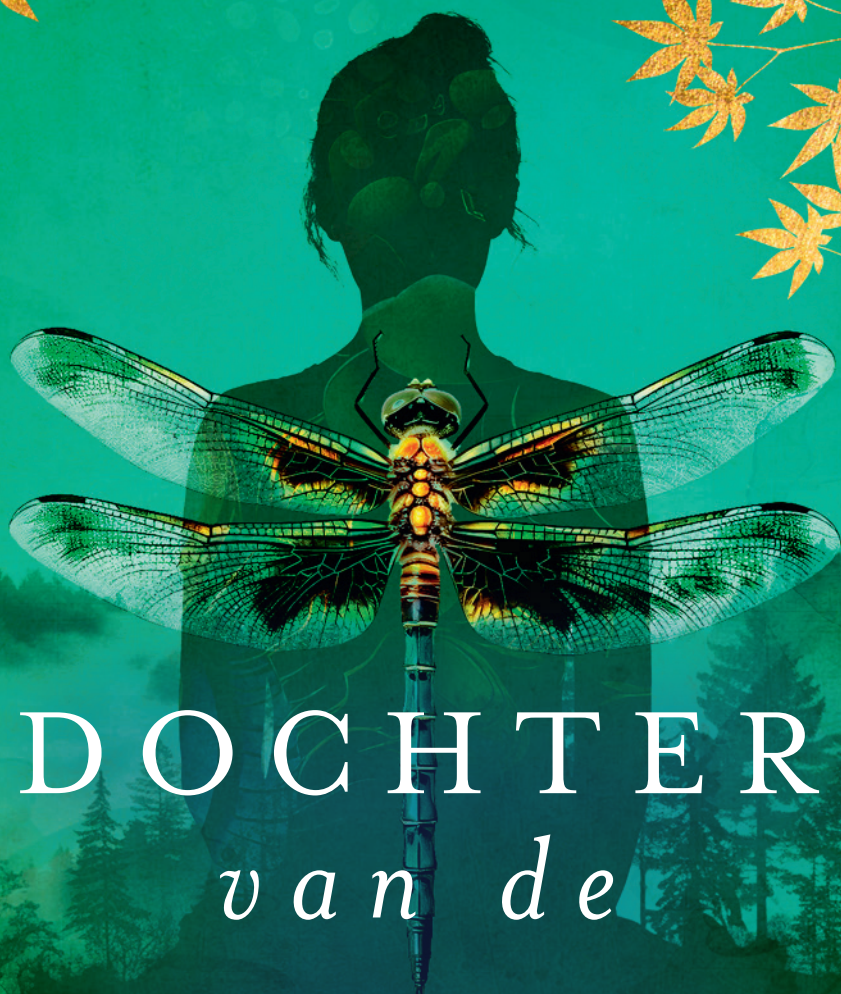

KIM MICHELE
RICHARDSON

DOCHTER
van de
LIBELLE

In een door mannen gedomineerde wereld
strijdt een jonge vrouw voor haar vrijheid.

KIM MICHELE
RICHARDSON

DOCHTER
van de
LIBELLE

vertaald door Tobbya Jong

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

*Voor Joe,
altijd mijn geheime wapen.*

★ ★ ★

‘Toon mij een familie van lezers en ik toon u de
mensen die de wereld in beweging brengen.’

– Napoleon Bonaparte

Kentucky

Ze noemen haar nog steeds boekbezorgster, de bijnaam die haar kobaltblauwe huid haar had opgeleverd allang vergeten. Haar vergeten doen ze niet, al is ze inmiddels uit deze heuvels en gehuchten verdwenen, uit het leven van haar liefhebbende man en dochter en haar toegenegen Junia – weg van haar klanten, van hun hartzeer en verlangens naar meer.

Maar er is nog een verhaal dat je moet kennen. Of eigenlijk alle andere verhalen die haar omgaven en achtervolgden – voordat ze verloren gaan onder het rottende gebladerte en de slapende bomen van de winter, of worden opgeslokt door de jubelzang van vogels in de lente, opstijgend boven velden vol flox, adderwortel en vingerhoedskruid. Verhalen die smeken om te worden losgemaakt uit de vereelte, harde handen van Kentucky en om voor altijd te worden bewaard, geworteld als de eiken en populieren in het oude land.

I

Thousandsticks, Kentucky

1953

Het bittere weeklagen van winter, onzekerheid en een binnenkort weer vergeten oorlog weerklonk begin maart door de slaperige, donkere heuvels van Thousandsticks, Kentucky en liet de schrijnende pijn van wanhoop achter. Hoewel we mijn ontsnapping talloze keren geoeffend hadden, was het evengoed angstaanjagend dat het deze keer geen oefening was.

Ik herinnerde me die keer dat ik twaalf was, toen we boeken afleverden bij de stenen school van Troublesome Creek en op het schoolplein het schelle luchtalarm klonk. De lerares schreeuwde naar mama: 'We moeten dekking zoeken – dit is een oefening', en joeg ons allemaal naar binnen, terwijl ze iedereen opdracht gaf om onder de tafeltjes te duiken en zijn hoofd te beschermen. Het was eng geweest, maar ik had me toch veilig gevoeld onder de dunne houten plaat van de lessenaar.

Nu ik zestien was besepte ik hoe dwaas het was om te denken dat zo'n tafeltje ooit iemand kon beschermen tegen een bom – en hoe moeilijk het nu was om te geloven dat mezelf verstoppen me op een of andere manier zou beschermen tegen de veel kwaadaardiger bommen die op komst waren.

Ik schuifelde met mijn voeten over het stijf bevroren gras, beschermt door de dichte bossen van Cumberland, en ademde de

kille lucht in terwijl mama me in haar dikke jas hielp. Het bos dat onze blokhut omringde was overal waar ik keek bedekt met rijp, zilveren kristallen die in de takken van naaldbomen, bitternoten en eiken glinsterden terwijl het gekwinkeleer van mezen en woudzangers de ochtend aankondigde. Boven mijn hoofd zweefde een kalkoengier laag over, op zoek naar aas. Ik huiverde terwijl de lelijke vogel steeds verder omlaag cirkelde.

‘Je moet opschieten,’ spoorde mama me voor de tweede keer aan. De kou maakte een wolkje van haar adem. ‘Hij kan elk moment hier zijn om ons naar de rechtszaal te brengen. Vergeet niet wat we tegen je gezegd hebben. Denk aan wat we hebben geoefend.’

Naast onze blokhut stond een politieauto geparkeerd, de motorkap nog net zichtbaar achter de appelbessenstruik terwijl de eerste straaltjes zonlicht werden weerkaatst door de koplampen en het zorgvuldig gepoetste chroom.

‘Ik ben bang, mama.’

‘Dat is niet verkeerd, lieve dochter. Het zal je voorzichtiger maken.’

Twee weken geleden hadden mijn ouders me in de kelder verstopt toen de politie voor de deur stond om hen te arresteren wegens het overtreden van de wet die rassenvermenging verbood, nadat een marskramer toevallig op onze hut gestuit was en in de stad een opmerking gemaakt had over mama’s vreemde blauwe kleur. Papa had een advocaat in de arm genomen, er was een borgsom betaald en gisteren, terwijl ik nog steeds in de kelder zat, was het bericht gekomen dat er een herroepingszaak was aangespannen. Vandaag moesten ze voor de rechter verschijnen omdat papa de voorwaarden van zijn vrijlating geschonden had, nadat hij in 1936 verbannen was omdat hij het gewaagd had om te trouwen met een gekleurde vrouw – een Blauwe uit Kentucky.

Nadat papa uit de gevangenis gekomen was, waren we van Troublesome Creek naar Thousandsticks verhuisd, waar ons

gezin de afgelopen twaalf jaar in het geheim gewoon had.

Ik zag de angst in mama's ogen toen ze haar sjaal vastpakte. Haar hoorzitting stond ook voor vandaag op de rol.

Ik was niet meer buiten geweest sinds gisteravond, toen de wetsdienaar was aangekomen. Ik had wel tussen de gordijnen naar buiten gegluurd en hem vanuit zijn auto naar het huis zien kijken. Hij moest ervoor zorgen dat mama en papa de staat niet konden ontvluchten voor hun zaak was voorgekomen. Hij was de hele nacht gebleven en zat daar nu nog steeds, slapend in zijn dienstwagen.

'Mama, ik wil niet weg van u en papa. Weg van huis.' Ik veegde mijn ogen af aan de mouw van haar ruwe wollen jas.

'Je bent hier niet veilig.' Ze wikkelde een gebreide sjaal rond mijn nek.

'Ik wil hier blijven en wachten totdat u en papa terugkomen van de hoorzitting. Ik ben haast volwassen, bijna zeventien –'

'Het is te gevaarlijk, Honey Mary-Angeline,' zei ze. Ze gebruikte expres de doopnamen die zij en papa me jaren geleden gegeven hadden toen er een rondreizende prediker gestopt was bij onze kleine blokhut, die in het bos verscholen lag. Mama had gevraagd welke naam ik graag wilde en ik had Mary gezegd, omdat dat ook haar doopnaam was – Cussy Mary Lovett, de beroemde boekbezorgster die toen ik klein was voor het Kentucky Pack Horse Library Project werkte en dagelijks in deze oude heuvels had rondgetrokken.

Daarna had ik gevraagd of ik er twee mocht en de naam Angeline toegevoegd, naar mijn eerste mama.

Angeline en mijn eerste papa, Willie Moffit, waren ook Blauwen geweest, maar dat wisten ze geen van beiden, vertelde mama me later. Angeline was gestorven in 1936, direct nadat ze mij ter wereld gebracht had. Mama zei nooit veel over mijn eerste papa, alleen dat hij gestorven was door een ongeluk. Tegen de tijd dat ik zes was, was er haast niets meer van mijn methemoglobinemie

te merken, de genafwijking die ik en mama en de Moffits volgens de oude dokter in Troublesome Creek hadden.

Dok had uitgelegd dat mama's ouders, de Carters, verwant aan elkaar waren – net als veel andere families overal in het land, en dat dat zelfs zo was bij koningshuizen in Europa. Het enige verschil was dat wij geen gewone stamboom hadden, zoals de meeste mensen. In plaats daarvan hadden we een soort klimplant, met kronkelende takken die zich om elkaar heen gewikkeld hadden. En hoewel mijn handen en voeten nog steeds donkerblauw kleurden als ik bang of opgewonden was, waren dat de enige lichaamsdelen die die vreemde kleur kregen.

Ik was dankbaar dat ik mijn aandoening gemakkelijk kon verbergen. *Aandoening*. Een woord dat ik nauwelijks kon verteren, maar het was niets vergeleken met de manier waarop mama was behandeld. Hoe zij en papa op hun trouwdag door wetsdienaars uit elkaar getrokken waren en waren uitgescholden voor immoreel, zondaars en erger. Mama zei dat ik nog maar drie maanden was toen de sheriff van Troublesome Creek papa in elkaar geslagen en gearresteerd had, en had bedreigd om ook mama op te sluiten en mij af te leveren bij het zwakzinnigengesticht. Alleen maar op die ene dag in oktober 1936.

Ik draaide mijn handpalmen naar boven en zag de blauwe tint opglloeien. De kleur van de eitjes van roodborstjes, met een donkerdere rand eromheen. Lang niet zo donker als de kleur die mama van top tot teen bedekte. Ik dacht aan de angst, de afschuw en de minachting die in de ogen van anderen te lezen waren als ze mama's inktblauwe huid zagen. En de verlegenheid, de schaamte en het verdriet in de ogen van mama.

Ooit, toen ik zes jaar was, kochten we appels in een winkel in Tennessee toen de man achter de balie een lelijk scheldwoord tegen mama zei en ons naar buiten joeg. Toen ik de pijn in mama's ogen zag, werd ik bevangen door withete woede. Ik kon me niet inhouden en smet mijn appel naar de winkelier. Hij pakte een

dikke houten bezem. Mama bood haar excuses aan de boze man aan en gaf mij een standje terwijl ze me voor zich uit naar de deur duwde en mijn lijfje met haar eigen lichaam beschermde. Ze ving de harde klappen en de vloeken van de uitzinnige man voor me op.

De wond op mama's hoofd moest met acht hechtingen worden dichtgemaakt. Die dag leerde ik om mijn mond te houden en mijn hoofd te buigen – om te doen wat een Blauwe moest doen om niet in de problemen te raken.

Ik keek naar de auto van de politieman en voelde mijn maag verkrampen. Mama's handen trilden terwijl ze in mijn jaszak reikte, een paar handschoenen tevoorschijn haalde en die aan me gaf. Ze had ze gebreid om mijn blauwe huid te verbergen en mij, de laatste van onze soort, verborgen te houden voor de rest van de wereld. Papa, die ook iets wilde bijdragen, had een paar zwartleren handschoenen voor me gemaakt, zodat ik kon afwisselen. Die handschoenen waren mijn harnas, een schild tegen mensen die op Blauwen jaagden.

'Kan ik niet gewoon naar Tennessee gaan om papa's familie te bezoeken?'

'Het huis van oudoom Emmet barst zowat uit zijn voegen. Ze wonen daar met veertien mensen en er kan echt niemand meer bij. Het spijt me, Honey. Er is niemand anders.'

Ze vouwde de wollen kraag van haar jas om en streek hem glad. 'Ik heb je bruine dagboek ingepakt. Denk erom dat je doorgaat met het schrijven van die mooie gedichten van je.'

Ik knikte en voelde mijn kin trillen. Dat dagboek was mijn lievelingsboek, het boek waar ik al mijn gedichten in opschreef.

'Papa heeft je geweer in je tas gestopt voor onderweg,' ging mama verder, frunnikend aan de dikke, met leer omhulde knopen. Ze stopte even om een traan weg te vegen.

Ik wierp een blik op onze muilezel, die aan de zijkant van de blokhut stond, uit het zicht van de diender. Ik zag de loop van

mijn jachtgeweer uit het leren holster steken. 'Klim op Junia en rijd rechtstreeks naar Troublesome. Niet stoppen voordat je bij juffrouw Loretta bent,' zei mama met trillende stem.

De volgende provincie was zo'n vijftig kilometer verderop, maar de route was zo ruig en onherbergzaam, over smalle bergpaadjes en langs tientallen haarspeldbochten, dat het er net zo goed vijfhonderd hadden kunnen zijn.

'Rechtstreeks naar Loretta,' zei ze nog eens. 'Als je in de problemen raakt, ga dan naar John.'

John was een drankstoker en een van mama's vroegere klanten, toen ze nog bij de bibliotheek werkte. Hij woonde ook in Troublesome Creek, maar had ons hier in Cumberland vaak bezocht.

'Mama, ik hou van Retta, maar ze is al minstens honderd. Hoe kan zij nou voor me zorgen?'

'Eennennegentig, en als jij juf Loretta helpt kan zij ervoor zorgen dat je veilig bent totdat we weer allemaal samen kunnen zijn.' Haar woorden klonken gepijnigd, zwaar van verdriet.

'Ja, mama, dat zal ik doen,' fluisterde ik.

'Luister naar je mama, kleine boekbezorgster.' Papa stapte naar buiten, zijn heldere ogen nu donker en bezorgd. Hij maaide met zijn vingers door zijn bruine haar, tuurde even naar de politieauto en liet zijn stem dalen tot een fluistering. 'Je moet opschieten. Hij kan elk moment wakker worden en we willen absoluut niet dat hij je hier ziet. Vergeet niet dat mama wat geld voor noodgevallen in de voering van je jas genaaid heeft. Wees lief voor ouwe Junia, dan brengt zij je veilig waar je wezen moet.'

'Ouwe Junia is niet zo dol op mij als op mama,' zei ik om tijd te winnen. 'Kan ik niet nog iets langer blijven –'

'We hebben het hierover gehad, Honey. Je mama en ik zijn aangeklaagd voor het overtreden van de wet. Als de rechter ons schuldig verklaart' – hij wierp een blik op mama – 'dan volgt er een straf.'

Ik trok aan papa's jas en keek met samengeknepen ogen naar hem op. 'Maar gaat uw advocaat daar dan niet tegenin? Wat –'

'Sst. We moeten voorbereid zijn. En trek nu je handschoenen aan,' zei hij op strenge toon, trager dan eerst, zodat ik elk woord zou horen.

Als mijn ouders schuldig bevonden werden en werden opgesloten, zou de overheid mij naar een weeshuis sturen tot ik achttien was, of erger, naar een heropvoedingsgesticht waar kinderen aan een ketting werden vastgemaakt en van zonsopgang tot zonsopgang op een boerderij moesten werken tot ze eenentwintig waren.

'Vooruit, Honey,' zei papa. 'Tijd om Junia's zadeltas vast te maken en naar huis te gaan, naar Loretta.'

'Papa, wat moet ik zeggen als de politie achter mij aan komt?' Ik keek naar de auto en trok mijn handschoenen aan.

'Op dit moment weten ze alleen dat we een dochter hebben, maar ze weten niet waar je bent, Honey, of hoe je eruitziet. En ze zullen er niet achter komen waar je naartoe gaat. Meneer Morgan werkt bij hetzelfde kantoor als onze advocaat, meneer Faust. Hij heeft bij de rechtbank aangegeven dat hij jou vertegenwoordigt en hij is bezig met het papierwerk dat nodig is om een voogd over jou aan te stellen. Je herinnert je meneer Bob Morgan nog wel, toch?'

'Ja, pap.'

'Als iemand je iets vraagt, zeg je niets. Alleen dat je met meneer Morgan wilt praten. Hij zal je helpen.'

Ik klemde me angstig aan mama vast. De gedachte dat ik hen allebei kon verliezen omdat mannen met macht mijn ouders zouden straffen vanwege hun liefde voor elkaar, was afschuwelijk. En op een of andere manier wist ik dat teruggaan naar Troublesome mij juist in de problemen zou brengen.

'Mama.'

'Lieve dochter van me, je bent daar veiliger.' Mama sloeg haar

armen om me heen. Even later zei ze zachtjes: 'Toen we afgelopen herfst teruggingen naar de blokhut van je grootouders om hun graven te bezoeken en schoon te maken, hebben we de voorraadkelder gevuld met voedsel, weet je nog?'

'Ja, mama, dat weet ik.'

'Je papa heeft er afgelopen maand nog wat meer voorraden naartoe gebracht. De sleutel zit in je zak. Zorg dat je die niet kwijtraakt. En denk erom dat je alles deelt met juffrouw Loretta.' Ze omhelsde me een laatste keer en gaf me een kus op mijn wang. 'Ik stuur bericht als het weer veilig is. Als alles goed gaat, kun je misschien morgenochtend bij zonsopgang alweer naar huis.' Ze stapte naar achteren en schonk me een geruststellend glimlachje. 'Ik kom naar je toe zodra ik kan. Dat belof ik.'

Maar in haar bezorgde ogen was geen belofte te lezen en het donker wordende blauw van haar gezicht sprak haar woorden tegen. 'Mama,' zei ik, terwijl ik de akelige herinneringen uit mijn kindertijd uit alle macht van me afsloeg, terug naar een veiligere plek – elke plek, behalve de plek waar mijn ouders naartoe gingen en de plek waar ik naartoe gestuurd werd. Ik bestudeerde hun gezichten. 'Mama, papa, ik hou van jullie.'

Mama liet haar voorhoofd tegen het mijne rusten. 'Ik hou van jou, mijn lieve dochter.'

Papa trok ons in zijn armen en zei zachtjes: 'Ik hou van je. Veilige reis, kleine boekbezorgster.' Hij stapte naar achteren, drukte een kus op mijn voorhoofd en trok ons toen nog eens tegen zich aan. Toen hij ons losliet, draaide hij zich om naar de auto. Maar niet voordat ik een kleine traan uit zijn ooghoek had zien ontsnappen.

'Papa,' fluisterde ik, terwijl ik mijn hart haast letterlijk voelde breken. Toch sneed mijn liefde voor hen, de pijn van het verlies dat ons wachtte, zelfs nog dieper.

'Haast je, Honey,' zei hij hees, zijn rug naar mij toegekeerd. 'Op een dag zul je terugkeren. Als wij je komen halen, of als we

bericht sturen dat het veilig is.' Hij keek nog eens naar de politieauto en liep toen geluidloos naar Junia.

Ons korte afscheid had iets definitiefs, en dat voelden we allemaal. Onze toekomst samen stond op het punt uitgewist te worden, net als in 1936, toen de sheriff van Troublesome het huwelijk van papa en mama ongeldig verklaard had en de rechter papa daarna voor vijftientwintig jaar uit Kentucky verbannen had. Deze keer was de dreiging zelfs nog groter, nog meedogenlozer. De angst sloeg me om het hart en drong door tot in mijn botten.

Ik omhelsde hem nog een laatste keer en klom op Junia. Ik stuurde haar naar het smallere pad aan de andere kant van het erf, bij de diender en zijn auto vandaan. De koude wind geselde mijn gloeiende, natte wangen en het geluid van Junia's hoeven dreunde door in mijn borst en wakkerde mijn woede en verdriet nog verder aan.

Toen ik op veilige afstand was, maar hen nog steeds kon zien, stapte ik af. We trokken ons terug achter een groepje bomen, waar ik naast Junia bleef staan en over haar schoft heen gluurde, wachtend en kijkend, totdat de agent naar de blokhut liep. Nog geen minuut later kwamen mijn ouders naar buiten.

Mama zag er hulpeloos uit, haar handen ineengeklemd terwijl papa met de man praatte. Hun gesprek ging verloren tussen de bomen. De diender schudde meerdere keren zijn hoofd en zijn gezicht kleurde diep rood. Elke keer dat hij schudde, was het alsof ik door een mes gestoken werd en ik hield mijn adem in, ingespannen kijkend totdat Junia met haar staart zwiepte en ik het hoorde rommelen in haar borstkas.

'Sst,' siste ik. Maar het was al te laat. De oude dame legde haar oren plat in haar nek terwijl de politiemans op mijn ouders afstapte. Mama dook ineen, een beschermende arm voor haar gezicht geheven, en probeerde achteruit te deinzen. Maar de politiemans greep haar vast en draaide haar arm op haar rug. Toen duwde hij haar met kracht tegen de politiewagen. Mama hief

haar hoofd en stootte een luid, gekweld gejammer uit dat het geschrokken gehinnik van Junia overstemde.

Ik hoefde geen knak te horen om te weten dat hij haar arm had gebroken.

De muilezel begon opnieuw te balken en ik legde vlug mijn hand op haar snuit. 'Stil, Junia,' waarschuwde ik, zonder mijn blik los te maken van mijn ouders.

Papa greep de agent bij zijn schouders en trok hem bij mama vandaan, maar de man draaide zich razendsnel om, trok zijn knuppel van zijn riem en sloeg papa hard tegen zijn hoofd. Hij viel op zijn knieën op de grond, zijn beide handen voor zijn gezicht geslagen. Er klonk geschreeuw toen de politiemann hem handboeien omdeed en hem omverduwde, op de koude, harde grond. Hij gaf papa een snelle schop in zijn zij en draaide zich om naar mama.

Junia schraapte met haar hoef over de grond toen ze zag hoe de man mama op de achterbank van zijn auto duwde.

Mama sloeg met haar vuist tegen het raam, roepend om papa.

Ik wilde schreeuwen en de man vervloeken. In plaats daarvan drukte ik mijn hand tegen mijn mond en keek ik vol afgrijzen toe. De tranen stroomden over mijn wangen.

Junia hief haar hoofd en haar gebalk weerklonk in het slapende bos. Ik dook verder omlaag, zodat ik nog net over haar schoft kon kijken.

De diender rechtte zijn rug en keek in onze richting. Mijn blik schoot naar mijn geweer en toen weer naar de man, en mijn adem stakte terwijl ik naar de holster reikte.

Hij deed een paar stappen naar voren en hield zijn hand boven zijn ogen terwijl hij zoekend om zich heen keek. Mijn gehandschoende hand gleed langs de kolf. Na een paar seconden liet hij zijn arm zakken en hij draaide zich om.

Ik trok Junia vlug met me mee, dieper het bos in, klom op haar rug en reed in volle vaart naar Troublesome Creek.

EEN ODE AAN DE BIJZONDERE
VROUWEN DIE DE BERGEN
TROTSEERDEN OM EEN VERSCHIL TE
MAKEN IN DE LEVENS VAN ANDEREN

1953. Als dochter van de door velen geliefde, maar ook gehate boekbezorgster Cussy houdt Honey zich al haar hele leven schuil voor de wet. De wet die het haar ouders verbiedt om samen te zijn. De wet die hen naar de gevangenis stuurt, waardoor Honey er ineens alleen voor staat. En de wet die haar wil wegstoppen in een heropvoedingsgesticht...

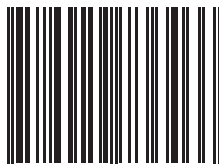
Gelukkig kan Honey rekenen op haar vrouwelijke medekoeriers, die net als zij en haar moeder vóór haar door de bergen rijden om mensen van boeken te voorzien. Maar als Honey vrijheid wil brengen aan de families die dat zo hard nodig hebben, zal ze eerst zélf moeten strijden voor haar plek in deze door mannen gedomineerde wereld.

Kim Michele Richardson is *New York Times*-bestsellerauteur en brak door met haar historische roman *De laatste libelle*. *Dochter van de libelle* is het los te lezen vervolg op dit boek en werpt licht op thema's die nog steeds actueel zijn, zoals analfabetisme, onverdraagzaamheid en book banning.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 9789029737999 NUR 302

9 789029 736466 >